

ר' נחמן מברסלב בעריכת פינחס שדה * סופר

מתח מעולה * גרוד עיוורי השפה העברית *

ונוס מתל-אביב * קריקטורות כביקורת הפוליטיקה

מיקור

תיקון הלב

ר' נחמן (בן שמחה) מברסלב (1772-1811) זכה בשנה האחרונה לנחת חלקית בתרבות הישראלית. את ראשית הנחת הביא המשורר ישראל הר, שפירסם את סיפורי המעשיות שלו, בלא פרי שנות, כיצירה ספרותית העומדת בפני עצמה. במקביל ראה-אור ספר מדעי למחצה ומסורבל מאת אברהם יצחק גרין, תחת הכותרת בעל היסטוריה ספק מונוגרפיה. ספק שירי-הלל, שמחברו היה נטול אמצעים רוחניים להתמודד עם גדו חות ויפתחו של ר' נחמן מברסלב.

את תרומתו של ישראל הר ואת מחי דלו של אברהם יצחק גרין, השלים הסר פר המעולה פינחס שדה בספר תיקון הלב, שבו ליקט סיפורים חלומות שיי חות ואחרית-דבר.

תיקון הלב הוא מיקבץ מונוגרפאלי, מעוצב להפליא, ובו קיבץ שדה כל סיפוריו של ר' נחמן מברסלב, את חלומותיו המופלאים ושיחותיו, תקציר היריעה ב מדור זה, מלספר בשיבחי עבודת הלי קוט והאיסוף שעשה פינחס שדה. תיקון הלב הוא בבחינת המיצוי של ר' נחמן מברסלב כלקסיקון של התרבות היהודית המיוחס אירופית, מיצוי אשר רק סופר בעל איכויות כשדה, יכול היה להביא בנקיון ספרותי ולא מדעי.

פינחס שדה, אשר ניפה את לשונו של ישראל הר — רבי נחמן מברסלב, סיפורי מעשיות: הוצאת הקיבוץ המאוחד; 240 עמ' (כריכה רכה).

* אברהם יצחק גרין — בעל היסטוריה: הוצאת עם עובד; 445 עמ' (כריכה רכה).
*** רבי נחמן מברסלב, תיקון הלב: סיפורים חלומות שיחות בעריכת פינחס שדה; הוצאת שוקן; 239 עמ' (כריכה קשה).

ר' נחמן מברסלב, ולשון תלמידו ורושם הרשמו מפיו, ר' נתן שטרנברג (לב כוכב), פותח את הקובץ במובאה מ' נחמן מברסלב, המנסחת את מניעיו של שדה בעבודתו זו: „הלוא אני דומה כמי שהולך יומם ולילה במדבר וחותר ומבקש בכל עת לעשות איזה תיקון ומקום בלבבכם.“

אין, כאמור, טעם לשוב ולדבר בשיב-

סופר שדה

כמי שהולך יומם ולילה במידבר

חי סיפוריו, חלומותיו ושיחותיו של ר' נחמן מברסלב. יחד עם זאת דומה שאח רית הדבר שאותה מביא שדה, בכוחה להציג את האש והיקוד של ר' נחמן, כפי שזו עוברת במצורף של שדה — סופר שלעיתים נדמה, כי הוא האחד והיחיד בספרותנו העכשווית, הנושא את אש

היצירה ויקוד החוויה. שדה מעמיד את ר' נחמן במישבצת מכובדת בתרבות, שאור תה הוא מגדיר: „וכמו אצל כל הוגה וחזון-חזיונות עצמית, ויהי שמו פסקל או הדרלוק, ניששה או שבת צבי, ירמיהו או אפילו ישו, ניכרת אף אצלו אותה תמונה נפשית של חילופים בין מצבי הארה, התעלות ובסתחון, לבין מצבים של הפתירה, מצוקה ואפילו, כרגעים מסויימים יארש...“

את ההשלכה מ' נחמן לימנו, עושה פינחס שדה באופן הישיר ביותר, כאשר הוא כותב: „אתמלל, בשעת אחר-צהריים מאוחרת, ירדתי לשוק שכונת-התיקווה, המבדק לביתי, כדי לקנות קצת ירקות ופי רות.“

„בשהותי בסמטה צרה, בה נמכרים מיני בשר ועופות וגם זיתים, החל הגשם, שער או היה קלרש ודק, ניתך בחזקה ובשפף. מצאתי לי מחסה כלשהו בצל סככה, ליד דוכן של זיתים, ועמדתי. הגשם, ניתך, פלגי מים זרמו במזורד הפימטה, מעורבים ברפש וגזזות תרנגולות. כך עמדתי, והרגעים חלפו. מסביב שררו ענני מומיות, אפרוריות, אף כיעור. לאט לאט, בתוך המונטוניות של הגשם, כמו הלכה ופנה בתוכי תחושת המקום, אצלי אף הזמן. לרגע דימיתי לעמוד, כפי שעמדתי לאיפסם, באיזו קרירות-רחוב כלונדון, בעולם היפה ההוא, הרחוק, החלומי, האהוב עלי. ואולם מיד חזרתי להכרת, וירדתי היכן אני עומד. היתה עצבות...“

שדה ממשיך ומעביר את ההווה לעולם האידאי שלו, עולם שבו מומחשת החייו ניות של ר' נחמן מברסלב: „ואז עלה בדעתי, פתאום, שהלוא אפשר שהאדם, לאחר מותו, נמשך לשוב אל המקומות אשר בהם היה בחייו. ואמנם אין כבר ביכולתו לשוב ולחיות בהם, הוא אפילו אינו יכול להראות בהם, אך מתוך אותו עולם התוהו בו הוא שרוי הוא נמשך להתרפק, כאספס תיקוה, על החיים אשר חי, ויהיו אשר ידיו, על אותו נמשך-אמן של חיים שהוענק לו פעם, על כל אבן ועץ וחרד ופנינת-רחוב אשר חייו, מי יודע אם במקרה או לא, היו קשורים בהם, או אך נגעו בהם נגיעה כלשהי...“ פרט נוסף מראיית האינסופיות של המוות כהמשך החיים, כפי שעולה מתוך דברי ר' נחמן, מצטרף לדברים שאותם מוסיף שדה: „האדם הוא לבדו. ובאשר הוא מכיט מכאן, מתוך חזיונות העולם הזה, על חיים האינסופיים של המוות המשי תרע לפניו, הוא מכיט אבל אינו רואה מאומה, כי מכאן אי אפשר לראות מאור מה. ולא יעוררו בו לא בני-כיתו, לא רכשו, לא ספריו וכו' ודאי לא כמות האני שים השתפרים עימו לדעה או מתגוררים סביבו. האדם הוא לבדו, כפי שמצא עצי מו שבת צבי לבסוף, בארמון השולטן, האיימות המוות.“

„רבי נחמן מברסלב היה, לאמיתו של דבר, אדם אלמוני ובודד. הוא הוכר בחייו רק על-ידי קומץ חסידיו, וגם בתוכו לא קש שהוא מכון ממש. באחד מן הרגעים העצובים שלו אמר: „אתם אנשים קטנים במעלה מאוד, ואין לי עם מי לדבר...“ בדיוות שאותה מייצג כיום בספרות הי עברית פינחס שדה, עודד קומץ של סופרים בודדים, המשועבדים לאמת של הי ספרות.“

את שיש לו לומר על בדידותו של ר' נחמן מברסלב מסים שדה במעט ביי קורת ותוכחה: „לעיתים קם והתרחק מאנשיו — לא רק בנפיעתו לארץ-ישראל, אשר רק שוטים מתארים אותה כאיזה מיבצע ציוני, אלא גם בנפיעות קצרות, בהן היה נעלם ללילה או שניים בלי שידע איש להיכן נסע ומה עשה...“ שדה מציג את פתיחותו של ר' נחמן

מברסלב, לעומת הסגירות של נושאי דיג-לו בהווה הזה: „לעיתים, ביוחד בסוף ימיו, התרועע עם אפיקורסים, מהם ידוי עים לשימצה בקרב שלומי-אמנוני-ישראל, דבר שהמיט עליו קטרונים וצרות, והיה יושב בחברתם, משוחח ומשחק שחי מט, ואחר מהם (כך מספר מקור מסויים) אף קרא באוזניו מיצירות שילר...“

תיקון הלב הוא ספר החייב להימצא ביד מדף ספרייה-איכות של כל בית, כחומר מעורר נפש, כבסיס המעניק לחיים מש מעויות מתוך האות הכתובה, ויעיד על כך הקטע על מצוקת העולם הזה, אשר מופיע בתיקון הלב (ראה: ציטוטנו).

מרגום

הקללה והנץ

שני ספרים שראוי-אור באחרונה מאת מחבר המותחנים האמריקאי דש'אל האמט בתרגום לעברית, מהווים מייצג לסיגנונו המיוחד. הספרים הם קללת בני דאין * והנץ ממאלטה.

סמואל דש'אל האמט נולד במדינת מרי-לנד ב-1894. בגיל 21 הוא התחיל לעבוד בסוכנות הבילוש הלאומית של פינקרטון, תחילה בעיר הולדתו ואחר-כך בסן-פרנסיסקו. מחלת השחפת שבה לקה לא איפ-

סופר האמט

קורבן ציד המכשפות

שרה לו להמשיך בעבודתו כבלש לאורך ימים, והוא התחיל מפרסם סיפורים בלשיים. סיפוריו של האמט ממוקמים בין האלי-גנטיות של ארתור קונן-דויל ובין הי אלימות הגסה של העיתונות הזולה. ספריו זכו בהצלחה עצומה. הוא התקבל על-ידי הביקורת כסופר שוה-ערך לארנסט המינגוויי, אך עד מהרה איבד את הי דחף לכתוב.

אחת הסיבות לכך היתה העובדה ש-

* דש'אל האמט — קללת בני דאין; עברית: סוניה פלץ; 172 עמודים; הוצאת כתר (כריכה רכה).
** דש'אל האמט — הנץ ממאלטה; עברית: ב. רחל; הוצאת כתר; 166 עמודים (כריכה רכה).

על מצוקת העולם-הזה

ציטוט

אחד מהקטעים המאפיינים את ראיית העולם של ר' נחמן מברסלב, בקובץ תיקון הלב (ראה: מקור) שראה אור בעריכת פינחס שדה, הוא הקטע על מצוקת העולם-הזה.

אמר:

אפילו חכמי המחקרים של אומות-העולם מודים שהעולם-הזה מלא יסורים תמיד, כמבואר בספרותם הרבה מזה. ואמרו שאין טוב בעולם-הזה כי אם הסבל, דהיינו שצריכים בעולם-הזה לקבל על עצמו לסבול כל מה שיעבור עליו וכו'. אבל כל דבריהם אינם מועילים לעולם בלא התורה הקדושה שזכינו לה אנחנו, בני ישראל. כי אין אדם זוכה לזה שיקבל על עצמו הסבל בעולם-הזה, ושלא יפחית דוחו צרות העולם-הזה, כי אם על-ידי התורה הקדושה. כי שמתיישב אדם בדעתו היטב, האמת לאמיתה היא שהעולם-הזה אין בו שום תכלית כלל. כי אפילו אם היה העולם-הזה מלא נדיבות ועשירות בלי שום יסורים וצער ודאגות כלל, אף-על-פיכך הוא הבל וריק, כי הזמן חולף ועובר כהרף-עין, ומינינו כצל עובר ולא כעל של דקל וכו'. וכמו שנאמר: „ימי שנותינו בהם שבעים שנה וכו' ורחבם עמל ואון כי גז חיש ונעופה“ (תהלים צ' י').

מכל שכן שום כל העולם-הזה מלא צער ויגונות ויסורים ודאגות וטרדות בלי שיעור. מגדול ועד קטן, מן גדולי העשירים המופלגים עד תכלית עניי שבעניים, כולם מלאים דאגות וטרדות, הוצאות פרנסתם ושאר יסורים מיסורים שונים, וצרות והרפתקאות, כדוע כלל. ואפילו קיסרים ומלכים ושרים גדולים מלאים דאגות ויסורי רים ופחדים רבים בלי שיעור, כידוע למי שבקיא בהם ובדרכם. וכל זה ידוע ומבואר אפילו לחכמי אומות העולם.

ואף-על-פיכך אין מי שיברח מזה כי אם כשבוחר חלקו בתורה ובמצוות הקדושות, ומרוצה להסתפק בתכלית המיעוט מזה העולם כדי לעסוק בתורה ולבלות ימיו על התורה ועל העבודה. אז דווקא יכול לברוח מן עמל העולם-הזה, לפטור מעליו עמל ויגיעות וטרדות ומירוות-נפש של דאגות העולם-הזה, ולחיות חיים אמיתיים בתורה ועבודה ה', אשר הם עיקר החיים האמיתיים בעולם-הזה ובעולם-הבא.